

Saateks

„Rahvuslikele kirjanduslugudele saab anda uue kvaliteedi, kui osatakse õiglaselt suhestada „oma“ ja „teine“, s.t kui rahvuskirjanduse nähtused paigutatakse maailmakirjanduse laiematesse kontekstidesse või käsitletakse neid ajaloolise ühisuse kultuuritaustal, mis väljub antud rahvuskultuuri piirest.“

(Jüri Talvet)

2015. aastal möödus 35 aastat maailmakirjanduse eriala asutamisest Tartu Ülikoolis: 1980. aastal rajati ülikoolis väliskirjanduse (maailmakirjanduse) kateeder, mida asus juhatama Harald-Heino Peep ja mille liikmete seas olid Juri Lotman ja Larissa Volpert ning algselt vanemõpetajana, seejärel dotsendina ning Eesti taasiseseisvudes professorina Jüri Talvet. Sealtpäele on õppetool professor Talveti juhtimisel suunanud ja sidunud kirjandusteaduslikku uurimist kogu Eestis, seda eeskätt maailmakirjanduse õppetooli juures loodud Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsiooni (EVKA) kaudu, mis koondab mis tahes rahvusfiloloogilise „koduga“ kirjandusteadlasi Tartust, Tallinnast ja mujaltki, olles ühtlasi lõimunud rahvusvaheliste kirjandusuurimise keskustega (ICLA, REELC/ENCLS). EVKA üle-aastased konverentsid on kujunenud rahvusvahelise mainega Lääne ja Ida kirjandusteaduslikku dialoogi edendavaks foorumiks. Koostöös EVKAgaga annab maailmakirjanduse õppetool Tartu Ülikooli Kirjastuses välja eelretsenseeritavat rahvusvahelist ajakirja *Interlitteraria*, mis koondab ja vahendab Ida- ja Kesk-Euroopa kultuuri- ja kirjandusteaduslikku mõtet. 2016. aastal sai *Interlitteraria* 20-aastaseks, jõudes oma 33. numbrini. Talveti enda jaoks oli 2015 ka isiklik juubeliaasta, mida õppetool tähistas 11. detsembril 2015 konverentsiga „Maamesilasena maailmas. Jüri Talvet 70“ ning ajakiri *Interlitteraria* peatoimetaja eest salaja koostatud pühendusnumbriga.

Käesolev kaksiknumber on ajendatud neist kolmest tähtpäevast ning pühendatud võrdlevale kirjandusteadusele Eestis. Numbrisi sisu on mitmekesine nii temaatiliselt, teoreetiliselt kui ka metodoloogiliselt, mis küllap peegeldab ka eriala hetkeseisu nii meil kui mujal. Artiklid jagunevad tinglikult kolme ossa. Esimene visandab maailmakirjanduse ja võrdleva kirjandusteaduse institutsionaalseid ja intellektuaalseid trajektoore ning eriala kujunemislugu Eestis (Jüri Talvet, Liina Lukas). Teine lähtub juubelikonverentsist ja seirab maamesilase lendu maailmas, nagu Arne Merilai Talveti olemuse oma artiklis tabavalt kokku võtab. Luubi all on Talveti „filoloogiline teekond“ (Rein Veidemann) nii maailmakirjanduse tõlkija ja tõlgendajana (Lauri Pilter, Klaarika Kaldjärv) kui ka eesti kirjanduse vahendajana maailmale (Tanar Kirs, Marin Laak). Kolmas osa demonstreerib parimal moel Eesti võrdleva kirjandusteaduse (Talveti koolkonna!) praktikat: eesti kirjandust maailmakirjanduslikus paradigmas (Epp Annus, Leena Kurvet-Käosaar, Kadri Naanu, Cornelius Hasselblatt) ja, *vice versa*, maailmakirjanduse kodustamist Eestis (Tiina Ann Kirss).

Teooriavahenduse rubriigis tutvustame Vahur Aabramsi tõlkes Erich Auerbachi 1952. aastal ilmunud, kuid ikka üllatavalt värskena mõjuvat artiklit „Maailmakirjanduse filoloogia“, mis küsib filoloogia (kõige laiemas tähenduses) ülesande ja meetodi järele.

Arhiivileiu rubriigis ilmub Juri Lotmani retsensioon Vjatšeslav Ivanovi artiklile „Poetika“, mis oli mõeldud aastatel 1962–1978 Moskvas üheksas köites ilmunud vene „Lühikese kirjandusentsüklopeedia“ jaoks ning mis, erinevalt Lotmani enda artiklist „Strukturalism kirjandusteaduses“, leidis heatahtliku retsensendi ning jõudis ka trükki. Arhiivileidu tutvustavad Igor Pilshchikov ja Maria-Kristiina Lotman.

Interlitteraria 20-aastasele arenguloole heidavad Rein Veidemanni abil intervjuu rubriigis valgest peatoimetaja Jüri Talvet ja tegevtoimetaja Katre Talviste. Varia rubriigis vaatab Inga Sapunjan tagasi augustis 2016 toimunud Rahvusvahelise Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsiooni (ICLA) aastakongressile Viinis.

Täname kõiki autoreid, tõlkijaid, retsensenti ja keeleteoimetajat! Number on teoks saanud Tartu Ülikooli kultuuriteaduste ja kunstide instituudi ja Eesti Kirjandusmuuseumi koostöös ning Eesti Kultuurkapitali ja Eesti Uuringute Tippkeskuse toel.

Liina Lukas, maailmakirjanduse dotsent